

Samenwerkingsovereenkomst betreffende het bestuurlijk-administratieve archiefbeheer van sommige lokale overheden

Begeleidende nota

A. Algemene toelichting

1 Samenvatting

Het Grondwettelijk Hof stelde op 3 mei 2012 met arrest nr. 57/2012 de bevoegdheidsverdeling m.b.t. het archiefwezen van lokale overheden tussen de federale overheid en Vlaanderen scherp. Het arrest van het Grondwettelijk Hof concludeerde dat niet Vlaanderen, maar wel de federale overheid bevoegd is voor archiefdocumenten die:

- geen nut meer hebben voor de administratie en die aan de gemeenten en de districten, aan de provincies (dood archief) en aan de in artikel 4, 6° tot 9°, van het voormalige Archiefdecreet van 9 juli 2010¹ bedoelde openbare instellingen toebehoren;
- aan de gemeenten en de districten en aan de provincies toebehoren, die nog een nut hebben voor de administratie (levend archief) en die betrekking hebben op een federale aangelegenheid.

Vlaanderen is bijgevolg wel bevoegd voor het levend archief van de gemeenten en de districten, de provincies en de in artikel 4, 6° tot 9° van het voormalige Archiefdecreet bedoelde openbare instellingen. Daarnaast is Vlaanderen bevoegd voor zowel het levend als dood archief van de volledige Vlaamse overheid, de Vlaamse administratieve rechtscolleges, de Vlaamse strategische adviesraden en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Hogervermeld arrest van het Grondwettelijk Hof mag dan wel zijn weerklank gevonden hebben in de regelgeving (bv. het Bestuursdecreet van 7 december 2018), de toepassing ervan in de praktijk is echter minder eenvoudig. Zeker lokale overheden worden dagelijks geconfronteerd met de complexiteit van deze bevoegdheidsverdeling, vooral op het vlak van ondersteuning en selectie- en vernietiging.

Deze samenwerkingsovereenkomst wil deze complexiteit wegwerken. Deze samenwerkingsovereenkomst zal het kader vormen voor verdere en meer geconcretiseerde bestuurlijk-administratieve samenwerking tussen beide partijen.

Beide partijen streven namelijk dezelfde doelstelling na: de realisatie van een archiefbeheer dat bijdraagt tot de verhoging van de kwaliteit en de efficiëntie van het openbare archiefwezen. Hierbij ligt de focus zowel op het levend als het dood archief, waardoor zowel de administraties als het culturele patrimonium van de lokale overheden welvaren bij deze samenwerkingsovereenkomst.

2 Bevoegdheidsverdeling

¹ Het Archiefdecreet van 9 juli 2010 is sinds 7 december 2018 vervangen door het Bestuursdecreet, meer bepaald door de artikels III.79 tot III.89, artikel II.37 en II.38.

in het arrest 57/2012 van 3 mei 2012 vernietigde het Grondwettelijk Hof het artikel 3, 2°, van het archiefdecreet, *"in zoverre het tot gevolg heeft dat de artikelen 5 tot 9, 11 en 12 van hetzelfde decreet van toepassing zijn op de documenten die geen nut meer hebben voor de administratie en die aan de gemeenten, aan de provincies en aan de in de [federale archiefwet bedoelde] openbare instellingen [die van de gemeenten en provincies afhangen], toebehoren"*, alsook de artikelen 3, 2°, en 4, 3° en 4°, van dat decreet *"in zoverre zij tot gevolg hebben dat de bepalingen van dat decreet van toepassing zijn op de bewaring van de documenten die aan de provincies en aan de gemeenten toebehoren, die nog een nut hebben voor de administratie en die betrekking hebben op de in artikel 6, § 1, VIII, eerste lid, 1°, derde, vierde en vijfde streepje, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervormingen der instellingen en in artikel 6, § 1, VIII, tweede lid, van dezelfde bijzondere wet bedoelde federale aangelegenheden"*.

(Zie ook:

- de overwegingen B.11.1., B.12, B.13.3.1.2, B.13.3.2.5 en B.13.4 in het arrest over de bevoegdheid om het toezicht, de selectie en de vernietiging van het zogenaamde "dood archief", dit zijn documenten die geen nut meer hebben voor het bestuur van de lokale overheden, te regelen;
- de overwegingen B.19, B.20 en B.21 in het arrest over de bevoegdheid inzake het regelen van het toezicht, de selectie en de vernietiging van het zogenaamde "levend archief", dit zijn bestuursdocumenten die wel nog een nut hebben voor het bestuur van de lokale overheden, dat betrekking heeft op de bij artikel 6, § 1, VIII, eerste lid, 1°, en tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 aan de federale overheid voorbehouden aangelegenheden (registers van de burgerlijke stand, organisatie van en beleid inzake politie en brandweer, pensioenstelsels van personeel en ambtenaren, uitvoering van door federale overheid toevertrouwde opdrachten)

De federale aangelegenheden, zoals bedoeld door het Grondwettelijk Hof zijn:

- artikel 6, §1, VIII, eerste lid, 1°, derde, vierde en vijfde streepje van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen:
"- de regelingen die opgenomen zijn in de artikelen 125, 126, 127 en 132 van de nieuwe gemeentewet, voor zover zij de registers van de burgerlijke stand betreffen;
- de organisatie van en het beleid inzake de politie, met inbegrip van artikel 135, § 2, van de nieuwe gemeentewet, en de brandweer;
- de pensioenstelsels van het personeel en de mandatarissen."
- artikel 6, § 1, VIII, tweede lid van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (taken in opdracht van de federale overheid of taken van medebewind in federale aangelegenheden): *"De handelingen, reglementen en verordeningen van de overheden van de provincies, de bovengemeentelijke besturen, de gemeenten, de agglomeraties en federaties van gemeenten en andere bestuursoverheden mogen niet in strijd zijn met de wetten en de besluiten van de federale overheid of de decreten en besluiten van de gemeenschappen, welke in elk geval die overheden met de uitvoering daarvan en met andere opdrachten, met inbegrip van het geven van advies, kunnen belasten, alsook met het op de begroting brengen van alle uitgaven die zij aan deze overheden opleggen."*

B. Toelichting bij de artikelen

Hoofdstuk 1. Definities, toepassingsgebied en doelstelling

Artikel 1

Punt 1°

In de samenwerkingsovereenkomst wordt gekozen voor de term 'archiefdocumenten' en niet voor 'bestuursdocumenten'. Deze term sluit aan bij de terminologie die het Grondwettelijk Hof hanteerde in het arrest nr. 57/2012.

Punt 3°

De bewaartermijn is de termijn waarbinnen archiefdocumenten een administratief of juridisch nut hebben. In het arrest van het Grondwettelijk Hof worden archiefdocumenten waarvan de bewaartermijn nog loopt, aangeduid als 'levend archief'.

Punt 4°

De bestemming is de aanduiding van de waarde van archiefdocumenten voor het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden, nadat hun bewaartermijn is verstreken. Deze waarde is ofwel vernietiging ofwel permanente bewaring. In het arrest van het Grondwettelijk Hof worden die archiefdocumenten waarvan de bewaartermijn verstreken is, en die als bestemming 'permanente bewaring' hebben aangeduid als 'dood archief'.

De overige definities in dit artikel behoeven geen verdere toelichting.

Art. 2.

Deze bepalingen behoeven geen verdere toelichting.

Hoofdstuk 2. Principes

Art. 3.

Deze bepalingen behoeven geen verdere toelichting.

Hoofdstuk 3. Selectie en vernietiging

Art. 4.

Deze bepalingen behoeven geen verdere toelichting.

Art. 5.

Conform artikel 20 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 mei 2019 telt een selectiecommissie minimaal vier en maximaal tien leden. In artikel 4 van dit samenwerkingsakkoord wordt aangegeven dat minimaal één en maximaal 2 leden van een selectiecommissie voor lokale overheden gemachtigde vertegenwoordigers zijn van het Algemeen Rijksarchief. Deze gemachtigde vertegenwoordigers worden afgevaardigd door de Algemeen Rijksarchivaris, waarna ze benoemd worden als lid van de betreffende selectiecommissie door de bevoegde Vlaams minister.

Met de term 'gemachtigde vertegenwoordiger' wordt verwezen naar 'diens gemachtigden' in artikel 5 van de Archiefwet van 24 juni 1955, gewijzigd bij wet van 6 mei 2009 houdende diverse bepalingen.

Art. 6.

Het uitgangspunt is dat de selectiecommissies voor lokale overheden beslissingen nemen bij consensus. Bij gebrek aan consensus over ofwel de bestemming van alle archiefdocumenten (dood archief) ofwel de bewaartermijn van archiefdocumenten die voortvloeien uit federale aangelegenheden (levend archief van de lokale overheden dat

betrekking heeft op federale aangelegenheden) beslissen steeds de gemachtigde vertegenwoordiger(s) van het Rijksarchief.

Art. 7.

Deze bepaling behoeft geen verdere toelichting.

Art. 8.

Als een selectiecommissie selectieregels heeft goedgekeurd voor bepaalde archiefdocumenten en als deze conform de bepalingen van artikel 6 gepubliceerd zijn, dan moet een overheidsinstantie geen toestemming tot vernietiging vragen aan het Rijksarchief voor de desbetreffende archiefdocumenten.

Tot 1 januari 2024 kan een overheidsinstantie nog de door het Rijksarchief goedgekeurde selectielijsten gebruiken om over te gaan tot vernietiging van de daarin beschreven archiefdocumenten. Indien een overheidsinstantie gebruik maakt van deze selectielijsten om individuele archiefdocumenten te vernietigen, moet steeds toestemming gevraagd worden aan het Rijksarchief.

Als een overheidsinstantie archiefdocumenten wil vernietigen waarvoor geen gepubliceerde selectieregel bestaat in het centrale register of die niet opgenomen zijn in een selectielijst, vermeld in §2 van dit artikel, dan moet de instantie steeds toestemming vragen aan het Rijksarchief om de archiefdocumenten in kwestie te vernietigen.

Wanneer er voor een bepaald type overheidsinstantie geen selectiecommissie is opgericht, moet de overheidsinstantie steeds toestemming voor de vernietiging van archiefdocumenten vragen aan het Rijksarchief.

Hoofdstuk 4. Ondersteuning

Art. 9.

De elementen opgenomen in deze bepalingen worden geleidelijk aan verder geconcretiseerd, waarna ze gradueel zullen worden uitgerold. Met betrekking tot de samenwerking in het kader van de dienstverlening is bv. in artikel 6 van de samenwerkingsovereenkomst reeds voorzien dat de publicatie van de selectieregels voor de lokale overheden zal gebeuren via zowel het serieregister van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest als de website van het Rijksarchief.

Ook het voor elkaar openstellen van raamcontracten in het kader van overheidsopdrachten behoort tot de mogelijkheden.

Hoofdstuk 5. Rollen en verantwoordelijkheden

Art. 10.

Met de in het eerste lid gehanteerde term 'middelen' worden zowel financiële als personele middelen bedoeld.

Hoofdstuk 6. Bestuur en werking

Art. 11.

Minstens twee keer per jaar overleggen de partijen om de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst te bewaken, en om nieuwe voorstellen tot aanpassingen van de overeenkomst te bespreken. Onder aanpassingen worden zowel inhoudelijke

verbetervoorstellen, actualiseringen als nadere uitwerkingen van bestaande artikels verstaan.

Art. 12.

Het eerste lid richt een begeleidingscomité op. Dit begeleidingscomité wordt opgericht om transparantie m.b.t. uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst te garanderen naar de lokale overheden. Deze filosofie weerspiegelt zich in de samenstelling van het begeleidingscomité.

De overige leden gaan verder in op de werking van dit begeleidingscomité en behoeven geen verdere toelichting.

Hoofdstuk 7. Slotbepalingen

Art. 13.

Deze bepalingen behoeven geen verdere toelichting.

Art. 14.

Deze bepalingen behoeven geen verdere toelichting.